

Tammy Gregersen, Peter MacIntyre: Optimizing Language Learners' Nonverbal Behavior

(Bristol: Multilingual Matters. 2017. 374 p.)

A szerkesztett könyv a Multilingual Matters gondozásában jelent meg 2017-ben, a Second Language Acquisition (SLA) sorozat részeként. Szerkesztői a nyelvpedagógia neves képviselői. Tammy Gregersen professzor az Észak-Iowai Egyetemen, kutatási területei a nyelvtanár képzés, a pozitív pszichológia és a nonverbális kommunikáció. Peter D. MacIntyre a Cape Breton Egyetem pszichológia professzora, széles körben publikált az érzelmek és a motiváció témakörében.

A szerzők 3 fejezetben mutatják be a nonverbális kommunikáció szakirodalmi hátterét, fajtáit és az ehhez kötődő gyakorlati tanácsokat. A nonverbális viselkedés taníthatósága és a válfajai mellett kommunikatív, affektív és kognitív technikákat ismerhetünk meg. A könyv célja az elméletre épített gyakorlati tanácsok megfogalmazása. A kiadvány felépítését tekintve jól szerkesztett, könnyen áttekinthető és a szakirodalmi háttér mellett bőséges gyakorlati példával és tanáccsal látja el az olvasót. Érdekes olvasmány, amely kutatási elveket és videós gyakorlati példákat is tartalmaz.

Az előszóban egy fontos meghatározás szerepel, miszerint a nyelv nem szűkíthető le beszélt, vagy írott modalitásokra, nemcsak szavakat tartalmaz, de a kommunikáció nonverbális formáinak használatát is magában foglalja. Nem számít, milyen nyelven beszélünk, a nonverbális viselkedés jegyeit mindannyian képesek vagyunk felismerni.

Az első rész, a bevezetés, a nonverbális viselkedés taníthatóságát vizsgálja, és oktatási javaslatokat tesz ennek elősegítésére. A könyv és ezen fejezet célja, hogy a nonverbális kommunikáció fontosságát felismertesse a tanárokkal és a diákokkal egyaránt, mivel ők szoros együttműködésben vannak az osztálytermi helyzetekben. A kiadvány foglalkozik a nonverbális viselkedés szerepével a célnyelvi kommunikációban, vizsgálja a kihívásokat és az esetleges sikereket, mellyel a célnyelvet tanulók szembesülhetnek, útmutatót ad ahhoz, hogy a kódolási és kódfejtési stratégiák és képességek hogyan fejleszthetők.

A nonverbális viselkedést a következőképpen határozza meg: az emberi viselkedés változatainak egyike, amely lehetőséget biztosít kommunikatív üzenetek formálásához.

A nonverbális viselkedést három kompetenciával állítják párokba a szerzők. A kommunikatív kompetencia tükrében a nonverbális és verbális üzenetek egymással összefonódva működnek. A köztük lévő kapcsolat lehet helyettesítés vagy hangsúlyozás jellegű. Az affektív kompetencia és a nonverbális viselkedés kapcsolatában elmondható, hogy a nonverbális üzenetek affektív funkciót, míg a verbális üzenetek tartalmat közvetítenek. Üzeneteink érzelmi jelentése 93%-ban nonverbális kommunikáció során kerül átadásra. A kognitív kompetencia

jelentősége abban mutatkozik meg, hogy a nonverbális viselkedés hangsúlyozza a tanulást és fejleszti a memóriát. Ezt, véleményem szerint a tanári gyakorlatban sem lenne szabad elfelejteni. Mindezekre építve a kommunikációs és beszédképességre irányuló feladatok sokkal egyszerűbbé és könnyen követhetővé válnak.

A nonverbális viselkedés tanításakor hat kihívás jelentkezik, amelyeknek meg kell felelni: kultúraspecifikus, változó fokú tudatosság jellemző rá, félreérthető, a nonverbális utasítások bekövetkezése folyamatos, sokrétű kódok és csatornák léteznek, a tanuló specifikus személyiség. A még hatékonyabb nonverbális kommunikáció érdekében használatos tanítási stratégiák két szintéren jelenhetnek meg, a kódolás és a dekódolás területén. A kódolás során saját jeleink tudatában vagyunk, kerüljük az ellentmondó jeleket, elemezzük mások nonverbális jeleit, információt kérünk, gyakorolunk, figyelembe vesszük az opciókat, kerüljük az extrém és monoton dolgokat, adaptáljuk az üzenetet a megfelelő környezethez. Dekódoláskor figyelünk, hagyatkozunk korábbi tapasztalatokra, a valóság alapján elvárásokat fogalmazzunk meg, személyes nonverbális képességeknek vagyunk birtokában, észreveszünk másokat, az érzelmeinkkel másokat befolyásolunk, keresünk alternatív opciókat. Azt gondolom, ezeket a jelenségeket nyelvtanárként diákjainkban is tudatosítani kell, hisz idegenyelv-tanulás során saját feladataikat könnyítik meg ezen jelenségek tudatában.

A második rész a nonverbális kódokat mutatja be kommunikatív, affektív és kognitív funkciókra lebontva, melyek befolyásolják a célnyelvi kommunikációt.

A nonverbális kommunikáció kódjait a szerzők hat nagy csoportra osztják fel: 1. gesztus, 2. testtartás, 3. arckifejezés, 4. szemek, 5. tér és érintés, 6. prozódia.

A gesztus szándék nélküli tetteket jelent, amelyek tudattalanul közvetítenek érzelmeket. A gesztusok jellemzői: nyelvhez hasonlóak, függenek a kísérő szövegtől. A gesztusok funkcióikat tekintve többértűek: helyettesítik a beszédet, a beszélők közötti áramlást és ritmust szabályozzák, fenntartják a hallgató figyelmét, hangsúlyozzák az üzenet érthetőségét, kiemelik a tartalmat. A hatékony kommunikációhoz szükséges gesztustípusok: 1. ábrázoló: ugyanazt a jelentést közvetíti, amit a beszéd, 2. szabályozó: a szerepváltást és más folyamatokat irányít az interperszonális kommunikációban, 3. jelképes: olyan nonverbális viselkedési formákat tartalmaz, amelyek átalakíthatók szavakká, és amelyeket szándékosan használunk az üzenet továbbítására, 4. megnyilatkozást befolyásoló: az érzelmeket kifejező viselkedéseket irányítja. A gesztusok befolyásolják a célnyelvi kommunikációt, melyben kulcsfaktoroknak van szerepe: a kultúrának, az egyén nyelvének, a kontextusnak és a szituációnak. A gesztusok stratégiai alkalmazása kompenzálja a nyelvészeti korlátozásokat. Több gesztust használunk akkor, amikor a célnyelven kommunikálunk, mint akkor, amikor anyanyelvünkön. Gesztusok gyakran társulnak a beszédhez. Az illusztratív gesztusok akkor a legnyilvánvalóbbak, amikor a fogalmakat nehéz szavakba önteni. A gesztusok fokozzák a kognitív képességeket, mivel a gondolkodás a beszédre irányul, az érzékszerveket be kell vonni, a feldolgozás

mélyül, a gondolatok kifejezésekké szerveződnek, enyhül a kognitív teher, bekövetkezik a beszéd hangszerelése. Az IPH szerint elmondható, hogy a gesztusok segítik a beszélőnek megtervezni a mondanivalóját.

A testtartás az a mód, ahogy egy fizikális helyzetből egy másikba kerülünk. A párbeszéd során testtartásunk árulkodik a másik fél iránti orientációnkról és érzéseinkről. A testtartás leghatékonyabban érzelmi helyzetünkről ad információt, korlátozott kommunikatív és kognitív funkciója van. Fontos hatással van arra, hogyan érzékeljük egymást.

Az arckifejezés az érzelmi intelligencia megnyilatkozásának egyik legszignifikánsabb eszköze. Minősíti és kipótolja a beszélt nyelvet. Hatféle alapvető érzelem létezik, mely megjelenhet egy arckifejezésben: harag, undor, félelem, boldogság, szomorúság, meglepetés.

A szem visszajelzést biztosít az érdeklődés szintjét illetően. A bámulás a kommunikációban jelenthet elgondolkodást és a beszélgetés lezárásának szándékát.

A proxemika és az érintések alkalmazása jelzői a pozitív attitűdnek az intimitás és a megközelíthetőség felé.

A prozódia a hangok mindazon jellemzője, mely a beszéden túlterjed, nagyobb, mint egy magán- vagy mássalhangzó, és jelentést közvetít, melynek mérhető kommunikatív funkciója van. Két típusa van: affektív, mely érzelmeket fejez ki a beszédben, és nyelvészeti, mely a mondatok intonációját jelöli. Kapcsolatban áll a beszédtempóval, szünetekkel, intonációval, hangsúllyal és ritmussal. Érzelmeket és személyiséget közvetít.

Mindezen gesztusok ugyan önkéntelenek, de ha a célnyelvi kommunikáció során figyelünk rájuk és értelmezzük őket, gyorsabbá válhat az információcsere.

A harmadik rész kompetenciák alapján kategorizált osztálytermi technikákat mutat be. Több mint száz, osztálytermi körülmények között remekül használható feladatot mutat szakembereknek, nyelvtanároknak munkájuk könnyebbé és színesebbé tételéhez.

A könyv végén található bőséges irodalomjegyzék a téma iránt érdeklődőknek segítséget nyújthat a további tájékozódásban és az esetleges kutatásokban. A név- és tárgymutató nagymértékben segíti a szerzők és témák gyors megtalálását.

A könyv nagy jelentősége többek között abban is rejlik, hogy figyelmet szán a nonverbális viselkedés eddig figyelmen kívül hagyott szempontjaira. Hasznos olvasmány és gyűjtemény minden nyelvvel és nyelvészettel foglalkozó szakembernek, nyelvtanulónak és érdeklődőnek, aki egynél több nyelven kommunikál a mindennapok során.

Idegennyelv tanítási szempontból azért nagyon jelentős a könyv, mert a vizsgált nonverbális kommunikáció segítségével az idegennyelv-használat sokkal gördülékenyebbé tehető. A kódolási és kódfejtési stratégiák alkalmazása nagyban hozzájárul a kommunikáció sikeréhez. A nonverbális viselkedés egyértelműsítő funkcióval bír, és ezt nemcsak a nyelv használatakor, de már a nyelv tanításakor is kiemelten figyelembe kellene venni. Mivel a gesztusok, mimika, proxemika

stb. rásegítenek a verbális kommunikációra, ezek használata alapvető fontosságú, főként a mai felgyorsult világban. A célnyelvi kommunikáció során jóval nagyobb számú gesztust alkalmazunk, mint anyanyelvünkön, ezért különösen fontos a gesztusok létrehozásának és értelmezésének szerepe és tanítása az idegennyelv oktatásban.

A könyv remek segítség kezdő pedagógusok részére, akik ötleteket és használható gyakorlati segítséget keresnek munkájukhoz, valamint kellemes légkört kívánnak kialakítani csoportjaikban, és akik a tanulók kommunikációját akarják még érthetőbbé és egyértelműbbé tenni.

LENGYEL ZSÓFIA
Siófoki SzC Baross Gábor Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Pannon Egyetem, PhD hallgató
lengyelzsofia83@gmail.com

Köszönet az **EFOP-3.6.1-16-2016-00015** projekt anyagi támogatásáért.